

בא ראה, עשן עולה מן הארץ בהתחלה וענן מתעורר, והכל מתחבר אחר כך זה בזה. כמו זה עשן הקרבן מתעורר מלמטה ועושה שלמות למעלה, ומתחבר הכל זה בזה, ונשלמים כמו זה למעלה. התעוררות מתחילה מלמטה, ואחר כך הכל נשלם. ואלמלא שכנסת ישדאל מתחילה בהתעוררות בהתחלה, לא יתעורר כנגדה אותו שלמעלה. ובהשתוקקות שלמטה נשלם למעלה.

רבי אבא אמר, למה כתוב ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע? עץ החיים הרי שנינו שמהלך חמש מאה שנים היה, וכל מימי בראשית נחלקים תחתיו. עץ החיים ממש באמצע הגן, והוא לוקח כל מימי בראשית ונחלקים תחתיו.

שדרי אותו נהר (בינה) ששופע ויוצא, הוא שורה על אותו הגן ונכנס בו, ומשם נחלקים המים לכמה צדדים. ואותו הגן לוקח הכל, ואחר כך יוצאים ממנה ונחלקים לכמה נחלים למטה, כמו שנאמר (תהלים קד) ישקו כל חיתו שדי. כמו שיוצאים מאותו עולם עליון ומשקה את אותם הרים עליונים של אפרסמון וכו'. אחר כך פשמייעים לעץ החיים, נחלקים תחתיו בכל צד כפי דרכו.

ועץ הדעת טוב ורע - למה נקרא כך, שדרי עץ זה אינו באמצע? אבל עץ הדעת טוב ורע מהו? אלא בגלל שיונק משני צדדים ויודע אותם כמי שיונק מתוך ומר, ובגלל שיונק משני צדדים ויודע אותם ושורה בתוכם נקרא כך טוב ורע. וכל אותם נטיעות שורים עליהם.

ובו אחוזים נטיעות אחרות

תא חזי, תננא סליק מן ארעא בקדמיתא. ועננא אתער. וכלא אתחבר לבתר דא בדא. כגוונא דא תננא דקרבנא אתער מתתא ועביד שלימו לעילא ואתחבר פלא דא בדא ואתלימו כגוונא דא לעילא. אתערוותא שרי מתתא ולבתר אשתלים פלא. ואלמלא דכנסת ישראל שריא באתערוותא בקדמיתא, לא אתער לקבלה ההוא דלעילא. ובתיאובתא דלתתא אשתלים לעילא.

רבי אבא אמר אמאי כתיב ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע. עץ החיים תא תנינן דמהלך חמש מאה שנים היה. וכל מימיו דבראשית מתפלגין תחותיו. עץ החיים במציעות דגנתא ממש והוא נטיל כל מימיו דבראשית ומתפלגין תחותיו.

דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק הוא שריא על ההוא גנתא ועייל ביה ומתמן מתפלגין מיא לכמה סטריין. ונטיל פלא ההיא גנתא. ולבתר נפקי מינה ומתפלגין לכמה נחלין לתתא כמה דאת אמר, ישקו כל חיתו שדי. כמה דנפקין מההוא עלמא עלאה ואשקי לאנון טורין עלאין דאפרסמונא דכנא. לבתר פד מטאן לעץ החיים מתפלגין תחותיו בכל סטר כפום ארחוי.

ועץ הדעת טוב ורע אמאי אקרי הכי. דהא עץ דא לאו איהו באמצעיתא. אבל עץ הדעת טוב ורע מאי הוא. אלא בגין דינקא מתרין סטריין וידע לון כמאן דיניק מתקא ומריא. ובגין דינקא מתרין סטריין וידע לון ושריא כגווייהו אקרי הכי טוב ורע. וכל אנון נטיעין שריין עלייהו.

וביה אחידן נטיעין אתרנין עלאין ואנון אקרון ארזי לבנון. מאן אנון ארזי

לְבַנוּן. אֲנוּן שִׁית יוֹמִין עֲלָאִין שְׁשֵׁת יָמֵי
 בְּרֵאשִׁית דְּקָאֲמַרְן. אַרְזֵי לְבַנוּן אֲשֶׁר נֹטַע.
 נְטִיעוֹת וַדָּאֵי דְאַתְקִימוּ לְבִתְרָה. מִכָּאֵן
 וְלִהְלָאָה סַמָּךְ מָאֵי הִיא וְיִסְגּוּר בְּשׂוּר תַּחְתְּנָה.
 בְּסִטְרוֹי הָהּ. וְהוּהֵּ דָא בְּסִטְרוֹי דְדָא. וַדָּאֵי
 עֲקָרָן קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁתִּיל (דף לח ע"ב) לֹון
 בְּאַתְרַּ אַחְרָא וְאַתְהִדְרוּ אֲנַפִּין בְּאַנְפִּין
 לְקִיּוּמָא. כְּגוּוֹנָא דָא סְמִיכָן עֲלִמִין. עֲקָרָן
 קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁתִּיל לֹון בְּאַתְרַּ אַחְרָא
 וְאַתְקִימוּ בְּקִיּוּמָא שְׁלִים.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא מְנַלָן דְּאָדָם וְחַוְהָ נְטִיעִין
 הוּו. דְּכִתִּיב, (ישעיה ס) נֶצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה
 יָדָי לְהַתְּפָאֵר. מַעֲשֵׂה יָדָי דִּיִּיקָא. דְּלֵא
 אֲשִׁתְּדִלוּ בְּהוּן בְּרִיִין אַחְרַנִין. וְכִתִּיב, (ישעיה יז)
 בְּיוֹם נְטִיעָךְ תִּשְׁגְּשְׁגִי דְכִּהְיָהוּא יוֹמָא דְאַתְנַטְעוּ
 בְּעֲלָמָא סְרַחוּ. תַּנּוּן הַנְּטִיעוֹת פְּקַרְנֵי חֲגָבִים
 הוּו וְנַהוּרָא דְלֵהוּן דְּקִיק וְלֵא הוּו נַהֲרִין. כִּיּוֹן
 דְּאַתְנַטְעוּ וְאַתְתְּקִנוּ. אַתְרַבִּיאוּ בְּנַהוּרָא
 וְאַקְרוּן אַרְזֵי לְבַנוּן. וְאָדָם וְחַוְהָ עַד דְּאַתְנַטְעוּ
 לֵא אַתְרַבִּיאוּ בְּנַהוּרָא וְלֵא סְלִיקוּ רִיחָא וַדָּאֵי.
 אַתְעַקְרוּ וְאַשְׁתִּילוּ וְאַתְתְּקִנוּ כְּדָקָא יְאוּת:

וַיְצַו יי אֱלֹהִים. הָא תַּנְיִנָן לִית צו אֶלָא עֲבוּדָה
 זָרָה. יי זו בְּרַפְתַּ הַשֵּׁם. אֱלֹהִים אֱלוּ
 הַדְּיִינִין. עַל הָאָדָם זו שְׁפִיכוֹת דְּמִים. לֵאמֹר
 זו גְלוּי עֲרִיוֹת. מִכָּל עֵץ הֶגֶן וְלֵא גֹזֵל. אֶכֶל
 תֹאכֵל וְלֵא אֲבָר מִן הַחַי וְשִׁפִּיר.

מִכָּר עֵץ הֶגֶן אֶכֶל תֹאכֵל. דְּשִׁרְיָא לִיה פְּלֵא
 דְּלִיכְלִינְהוּ בִּיחּוּדָא. דְּהָא חֲזִינָן
 אֲבָרְהֶם אֶכֶל, יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכָל נְבִיאִים אֶכְלוּ
 וְחִיו. אֶכֶל אֵילָנָא דָא אֵילָנָא דְמוֹתָא אִיהוּ (כְּמָה
 דְּכִתִּיב וּמַעַן הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ) מֵאֵן דְּנִטִּיל לִיה
 בְּלַחֲדוּי מִיִּית. דְּהָא סְמָא דְמוֹתָא נְטִיל (בְּגִין
 מִי שְׁנוּטִלוּ לְבָדוּ - מֵת, שְׁהָרִי סֵם הַמָּוֶת נָטַל [בְּגַלְלָא שְׁהוּא מִפְּרִדוּ מִתְּהִיבִים]). וְעַל זֶה כִּי בְּיוֹם אֶכְלָךְ מִמֶּנּוּ

עֲלִיוֹנוֹת, וְהֵם נִקְרָאִים אַרְזֵי
 הַלְבַּנוּן. מִי הֵם אַרְזֵי לְבַנוּן?
 אוֹתָם שְׁשֵׁה יָמִים עֲלִיוֹנִים, שְׁשֵׁת
 יָמֵי בְּרֵאשִׁית שְׁאֲמַרְנָה. אַרְזֵי
 לְבַנוּן אֲשֶׁר נֹטַע, נְטִיעוֹת וַדָּאֵי
 שְׁהַתְּקִימוּ אַחַר כָּף. מִכָּאֵן
 וְלִהְלָאָה סַמָּךְ. מֵהִי וְיִסְגּוּר בְּשׂוּר
 תַּחְתְּנָה? בְּצִדוֹ הֵיטָה, וְהִיזָה זֶה
 בְּצִד זֶה. וַדָּאֵי עֲקָר אוֹתָם הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא וְשִׁתִּיל אוֹתָם בְּמִקּוֹם
 אַחַר, וְחֲזָרוּ לְהִיּוֹת פְּנִים בְּפְנִים
 לְקִיּוּם. כְּמוֹ זֶה סְמוּכִים
 הַעוֹלָמוֹת. עֲקָר אוֹתָם הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא וְשִׁתִּיל אוֹתָם בְּמִקּוֹם
 אַחַר וְהַתְּקִימוּ בְּקִיּוּם שְׁלֵם.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, מִנֵּין לָנוּ שְׁאָדָם
 וְחַוְהָ הֵיוּ נְטוּעִים? שְׁכַתוּב (ישעיה
 ס) נֶצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יָדָי
 לְהַתְּפָאֵר. דְּוָקָא מַעֲשֵׂה יָדָי, שְׁלֵא
 הַשְׁתְּדִלוּ בְּהֵם בְּרִיוֹת אַחְרוֹת,
 וְכַתוּב (שם יז) בְּיוֹם נְטִיעָךְ
 תִּשְׁגְּשְׁגִי. שְׁבִאוֹתוֹ יוֹם שְׁנַנְטְעוּ
 בְּעוֹלָם, סְרַחוּ. שְׁנִינּוּ, הַנְּטִיעוֹת
 הֵיוּ פְּקַרְנֵי חֲגָבִים וְאוֹרָם דְּקִיק
 וְלֵא הֵיוּ מְאִירִים. כִּיּוֹן שְׁנַנְטְעוּ
 וְנַתְּקִנוּ, הַתְּרַבּוּ בְּאוֹר וְנִקְרָאוּ
 אַרְזֵי לְבַנוּן. וְאָדָם וְחַוְהָ עַד
 שְׁנַנְטְעוּ, לֹא הַתְּרַבּוּ בְּאוֹר וְלֵא
 הָעָלוּ רִיחַ בְּוַדָּאֵי. נְעַקְרוּ וְנִשְׁתְּלוּ
 וְנַתְּקִנוּ כְּרָאוּי.

וַיְצַו ה' אֱלֹהִים. הָרִי שְׁנִינּוּ, אֵין
 צו אֶלָא עֲבוּדָה זָרָה. ה' - זו
 בְּרַפְתַּ הַשֵּׁם. אֱלֹהִים - אֱלוּ
 הַדְּיִינִים. עַל הָאָדָם - זו שְׁפִיכַת
 דְּמִים. לֵאמֹר - זו גְלוּי עֲרִיוֹת.
 מִכָּל עֵץ הֶגֶן - וְלֵא גֹזֵל. אֶכֶל
 תֹאכֵל - וְלֵא אֲבָר מִן הַחַי, וְיִפְהָ.
 מִכָּר עֵץ הֶגֶן אֶכֶל תֹאכֵל -
 שְׁהַתִּיר לוֹ הַפֵּל לְאֶכְלָם יַחַד.
 שְׁהָרִי רִאִינוּ אֲבָרְהֶם אֶכֶל, יִצְחָק
 וְיַעֲקֹב וְכָל הַנְּבִיאִים אֶכְלוּ וְחִיו.
 אֶכֶל עֵץ זֶה, עֵץ הַמָּוֶת הוּא [כְּמוֹ
 שְׁכַתוּב וּמַעַן הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ].